

Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

Jászberényi József

A felnőttoktatással foglalkozó tudományt andragógiának nevezzük. Ennek egy részterülete az idősoktatás-idősképzés, amely a gerontész (idősek) ógörög szóból a gerontagógia vagy gerontoandragógia nevet viseli. A gerontoandragógia azonban nagyon széles terület. Magában foglalja az idősekkel kapcsolatos szociológiai és kommunikációs kutatásokat, a rájuk vonatkozó biológiai, orvosi, pszichológiai és pszichiátriai (azaz gerontológiai és geriátriai) ismereteket, de természetesen része az is, hogy az időseket milyen formában és tartalommal oktassuk. Ezt az utóbbi szeletet nevezzük – az amerikai szakmai szlenget követve – gerontoeducációnak, illetve rövidebb, de az ógörög nyelv logikája szerint egyébként helytelen formában: geroeducációnak.¹

Magyarországon a gerontoeducáció túlnyomórészt azt jelenti, hogy az időseket oktatjuk, különféle – főleg pedagógusi, ritkábban pszichológusi, orvosi vagy művelődésszervezői – végzettségekkel. Holott ősi bölcsesség: ahhoz, hogy tanítani lehessen, előbb tanulni kell, meg kell ismerni és el kell sajátítani az idősekkel – mint a felnőttképzés speciális célcsoportjával – kapcsolatos alapvető tudományos és praktikus ismereteket, illetve azt a tananyagot, amit át szeretnénk adni.

Hazánkban a gerontoeducáció egy másik szempontból is speciális, sajnálatosan eltér a nyugati trendektől. A hazai idősképzés elsősorban

JÁSZBERÉNYI JÓZSEF főiskolai tanár, Zsigmond Király Főiskola
(jaszberenyij@gmail.com).

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

műveltség- és egészségügyi orientációjú, amelynek csak közvetett munkaerő-piaci haszna van. A nyugati gerontoedukációban ezzel szemben sokkal nagyobb szerepe van (bár ott sem dominánsan!) a közvetlen munkaerő-piaci karakternek, azaz azon törekvésnek, hogy a megszerzett ismereteket kamatoztatni lehessen a munka világában.

Tanulmányomban az alapos összehasonlítás lehetőségeinek biztosítása érdekében előbb egy nyugati példát (Nagy-Britannia) szerepeltetek, majd pedig a magyar sajátosságokra térek rá.

NAGY-BRITANNIA

A Harmadik Kor Egyeteme-hálózat – a francia és az angol modell

Az idősoktatás területén mindenképpen mérföldkő 1972, amikor egy toulouse-i nyári egyetem, Pierre Vellas professzor vezetésével kísérleti idős-képzési programot indított el, melynek sikerét látva a helyi egyetem 1973-ban hivatalosan is elindította az első Harmadik Kor Egyetemét (L'Université du troisième Age), amelyen először száz nyugdíjas vett részt. Ennek hatására előbb létrejött egy idős-képzéssel foglalkozó nemzetközi szervezet/hálózat (AIUTA – Association Internationale des Universités du Troisième Âge),² majd 1981-től Nagy-Britanniában, s innen átterjedve Európa több országában kialakult a Harmadik Kor Egyeteme-hálózat.

Franciaországban az Idősek Egyetemét rendszerint egyetemek szervezték és szervezik,³ Nagy-Britanniában viszont elsősorban a Cambridge-i Egyetemnek, azon belül is Peter Laslett professzornak,⁴ a kiváló történész-demográfusnak, illetve Brian Groombridge professzornak köszönhetően az egyetemek körül működő lelkes önkéntesek. Így az idős-képzés centruma Nagy-Britanniában elsősorban nem az egyetemek, sokkal inkább a civilek, önkéntesek világába került.⁵

Mára a Harmadik Kor Egyeteme egy, a napnyugati kultúra egészében, s egyes keleti területeken is (pl. Kínában) működő képzési hálózattá vált, amelyben csak Nagy-Britanniában, 2011 júliusának végén 807 képzőhely és több mint 270 000 hallgató vett részt.

Hogyan működik ez a rendszer, hogyan válhatunk diákká, illetve oktatóvá? Ezzel kapcsolatban egy korábbi munkámból idézek:

„Maga a szervezet példája a napnyugati kultúra legszebb szabad vállalkozásainak, s egyszerre jellemző rá a művelődési és a piacorientált gero-

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

edukáció. Úgy működik, hogy ha valaki egy tanfolyamot akar szervezni, akkor megjelenik valamelyik U3A-irodában, és convenorrá válik (szervező, aktivista), s az iroda dolgozói megkezdik a szervezést. Striker Sándor ezzel kapcsolatban a következőket emeli ki: »Kellő létszám esetén a

**... jelenleg több mint
800 képzőhely van ...**

kurzust meghirdetik, oktatója pedig maga témajavasoló önkéntes lesz. Saját felmérésük adatai szerint 517 tagszervezetükben csaknem 12 ezer tanulócsoporthoz tartozó hallgatóik száma több mint 110 ezer. Meg kell jegyeznünk, hogy finanszírozásuk országonként más és

más, így Franciaországban állami támogatással működnek, míg Nagy-Britanniában teljes mértékben önkéntes és önköltséges alapon dolgoznak.⁶ Az U3A-képzés további sajátossága, hogy a tanfolyamok végén nem előírás az értékelés, és a működésnek nem feltétele az akkreditációs eljárás.

Milyen U3A-témák és -kurzusok népszerűek 2011-ben Nagy-Britanniában? – tehetjük fel a kérdést. Mivel jelenleg több mint 800 képzőhely van, s ezek áttekintése külön könyvet igényelne, egyszerűbbnek látszik néhány tipikus példa kiemelése:⁷

Asztronómiai kurzusok; Foltvarrás; Fotókör; Főzéstanfolyam; Internetes képzés; Kártyaklub; Kertészeti körök; Kiállítások szervezése; Kreatívírás-kurzusok; Konferenciák, tudományos előadások szervezése; Közös kirándulások, túrák; Közös kórus; Közös sporttevékenység (kerékpározás, futás, nordic walking stb.); Múzeumi önképzőkörök; Művészet-történeti kurzusok; Nyelvtanfolyamok⁸; Önkéntes segítség kórházakban, otthonokban, városi munkákban; Pszichológiai tárgyú foglalkozások; Színházlátogatás; Táncsoportok.

Fontos még kiemelni, hogy az U3A központi intézménye is szervez konferenciákat, amelyeken bárki részt vehet. 2011 májusában például az időskorral kapcsolatos agykutatásról tartottak széles érdeklődésre számot tartó konferenciát az EDAB nevű tudományos szervezettel közösen, a legkiválóbb szakértő professzorok bevonásával, Londonban.

A központi intézmény témájának felvetése igényli, hogy pontosan körülírjuk azt a jogi és szervezeti struktúrát, amelyben zajlanak az U3A-képzőhelyek munkái. Ezzel kapcsolatban a szervezet honlapja pontos útmutatást ad:

„A Third Age Trust az U3A-k nemzeti képviselői szerve az Egyesült

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

Királyságban. Amellett, hogy korlátolt felelősségű társaság, bejegyzett közhasznú alapítvány is. Feladata a helyi U3A-k munkájának támogatása azáltal, hogy oktatási és adminisztrációs jellegű támogatást biztosít a vezető testületeknek és egyéni tagoknak, valamint részt vesz új U3A-szervezetek létrehozásában az Egyesült Királyságon belül. A szervezetet egy országos vezető testület irányítja, amely egy elnökből, három tiszviselőből és 12 képviselőből (az Egyesült Királyság különböző választókerületeiből) áll. A Third Age Trustot főleg az éves tagdíjakból tartják fent, amelyet a tag U3A-k fizetnek fejenként, valamint konkrét projektekből befolyó alkalmankénti adományokból. A Third Age Trust hét főt teljes, hét főt részmunkaidőben foglalkoztat, és Bromley-ban székel.

Kapcsolat az U3A-k és a Third Age Trust között:

Az U3A-k önállóan irányított jótékonyági szervezetek saját alapszabállyal. A Third Age Trust-tagság előfeltétele az U3A név- és logóhasználatának. Mindkettő védett, de a regisztráció után, amennyiben a szervezet célkitűzéseit és vezérelveit betartják, a helyi U3A-k önkormányzók.”

Az idézetből világos, hogy a Trust egy központi szervezet, amely egyfajta ernyőként védi és segíti a rendkívül sokféle képzést biztosító képzőhelyeket. Ennek rengeteg előnye van, gondoljunk csak a hatékony információcserére, illetve a felmerülő jogi problémákra, nem is szólva a pályázati lehetőségek összehangolásáról. Hosszú távon világos, hogy a sokféle magyar gerontoedukációnak is hasonló központi szerveződések kell létrehozni.

Egy kisebb rendszer: Age Concern

Az AGE CONCERN (továbbiakban ACOT) alapítvány a 20. század közepén jött létre az 50 éven felüliek támogatására. Pemmer Viktóriának, az egyik ACOT-képzőhely tanárának szaktanulmányából idézve a szervezetről a következő mondható el: „Hivatalosan 1971-ben vette fel a mostani nevét, majd 1986-ban létrehozta a Gerontológia Intézetet a King's College Londonban.

Egy fontos dátum emelendő ki, mégpedig 2006. május 30., amikor egy 10 millió főre kiterjedő közvélemény-kutatást végeztek az 1940–1950-ben születettek körében. A vizsgálat fő kérdései az ageizmusra, nyugdíjra és az egészségre terjedtek ki. Ezt a napot Heydaynek nevezték el. A városi ACOT-irodák szervezik a számítógép-kezelő tréninget, önkén-

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

tes trénerek segítségével, lehetővé téve az idős korosztálynak az ingyenes tanulást.”⁹

Az összefoglalóból látható, hogy az ACOT ma már elsősorban az infokommunikációs szegmensre koncentrál, erősen hasonlóan a nálunk működő *Kattints rá, nagy!*-tanfolyamokra.

Az idősoktatás egyéb jellemzői Nagy-Britanniában – az egyetemi oktatás

Nagy-Britanniában az idősoktatás egyetemi szakként nem létezik, de több helyen tanítanak *Gerontológiát*, mint szakot, a mesterképzések keretében. A londoni King’s College Gerontológiai Fakultásán az egyéves gerontológiai mesterképzés keretében például az idősödéssel kapcsolatos legszélesebb területeket tanulják a diákok. A modulok keretében foglalkoznak a biológiai és a társadalmi öregedéssel, az egészségmegőrzéssel, a szociálpolitikával, a gerontológiai népeségvizsgálatokkal, illetve az időskor személyes tapasztalataival.

Az észak-walesi Bangor Egyetemen szintén a gerontológiai mesterképzés keretében első évben az idősekkel kapcsolatos tudományos ismereteket szerzik meg a diákok hét modul keretében, majd a második évben önálló kutatást végeznek az általuk kiválasztott területen, amelyet egy terjedelmes, legalább 20 000 szavas szakdolgozatban összegeznek.

Specialitásként emelhető ki a mesterszakok közül az *Idősödés és sokszínűség* mesterképzés, amely online módszerrel zajlik a Hull-i Egyetemen. Az ajánlott tanulási menet szerint három féléven át zajló képzésen a hallgatóknak több modult kell teljesíteniük. A modulok a következők: Politika és idősek; Sokszínűség a kései életkorban; Az idősödés tapasztalata; Az idősödés filozófiai és etikai kérdései; Szükségletek és beavatkozások felmérése az idősek körében; Az egészségügyi és szociális segítség kutatási módszerei.

A gerontológiai mesterképzéseken kívül az idősekkel kapcsolatos ismeretek számos bachelor és master szak képzésébe illeszkednek. Több helyen is fut például az *Egészségügyi tanulmányok* BA-szak,¹⁰ amely általános egészségügyi szakembereket képez, vagy kiemelhető a *Pszichológia* BA-szak, ami szinte minden egyetemen működik. Ugyanígy a *Szociális munka* vagy a *Szociális segítő* bachelor szakokon is tanulnak az idősekkel kapcsolatos ismereteket. Ezek mellett az edukációval kap-

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

csalatos sokféle masterképzés¹¹ is gyakran tartalmaz idősekkel kapcsolatos tananyagokat.

Mindezekon túl az idősek gondozásával kapcsolatban is léteznek egyetemi képzések, ilyen például a BA-diplomát adó (de csak kétszemeszteres) *Egészségügyi és Szociális Segítés (Idős emberek segítése)* képzés a wolverhamptoni egyetemen. Itt az idősödés számos tudományos elméletét és aspektusát is tanulják a diákok, a gyakorlati képzés mellett.

MAGYARORSZÁGI IDŐSOKTATÁSI ELŐZMÉNYEK

Ha a magyarországi gerontoeducáció múltjába tekintünk, akkor elsősorban ismeretterjesztő (műveltségi vagy egészségügyi) előadásokat emelhetünk ki, amelyeket a hagyományos, az egész világon megszokott menetrend szerint beszélgetés, konzultáció vagy tanácsadások követtek. Ezek a rendezvények főleg klubokban, művelődési házakban, esetleg szociális otthonokban zajlottak, és zajlanak ma is. Szervezett, akkreditált főiskolai vagy egyetemi képzés elvétve akadt, de igazából ezek sem vertek gyökeret, sem helyben, sem országosan.

A hazai gerontoeducációs múltat áttekintő listát ezért nem is a felsőoktatási intézményekkel kezdem.

TIT Szabadegyetem – Kossuth Klub

Az egyik legrégebbi hazai felnőttképző hely, a TIT József Attila Szabadegyeteme (JASZE) a Budapest szívében, a Nemzeti Múzeum mellett található Kossuth Klubban működik, amely 2011-ben immár az 57. évfolyamnak hirdette képzéseit, társadalomtudományi, természettudományi és humántudományi témákban. Az előadás-sorozatok általában félévesek, részvételi díjuk 4200 és 10 500 forint között mozog, de ha csak egy-egy téma iránt érdeklődünk, azok is meghallgathatók 1000 forintos napijegy ellenében.

A Kossuth Klubban a JASZE keretében működik a *Nyugdíjasok Szabadegyeteme* előadás-sorozat is (2008-ban például irodalmi, művészeti tárgyban zajlottak előadások, jelenleg életmódtörténetet és huszadik századi magyar irodalomtörténetet hallgathatnak az érdeklődők). Ez a szerveződés szintén nagy múltra tekint: először 1983-ban indult el, dr. Lengyel Éva gerontológus-geriáter pártfogásával.

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

A TIT rendelkezik Nyugdíjasklubbal is, amely összeállít féléves előadás-programokat is, tallózva a többi szabadegyetemi kurzusból, minden második csütörtökön.

Batthyány-Strattmann László Idősek Akadémiája – művelődés, mentálhigiéné

A teljes képzést Iván László professzor hozta létre (aki a SOTE Gerontológiai Központjának igazgatója, illetve a jelenlegi kormány idősügyi tanácsadója). A képzés 1997 óta zajlik – havi egy, évi kilenc alkalommal, a SOTE Nagyvárad téri dísztermében, ingyenes, háromórás foglalkozások keretében: az előadásokat beszélgetés, majd konzultáció követi.

Az internetről is elérhető előadáslistát böngészve világosan látszik, hogy nyilvánvalóan a helynek és a kiváló előadó szaktudásának is köszönhetően elsöprő mértékben az egészségügyi témák kerülnek elő, s az idősoktatáshoz jobban kapcsolódó témák csak az utóbbi időben kezdenek megjelenni az előadások között. Ennek ellenére ez a kezdeményezés rendkívül fontos és hasznos, és nagyon szomorú, hogy ebben a formában nagyon kevés társa akad hazánkban.

Az Akadémia közvetett hatásaként kiemelhető, hogy a törzshallgatók egy első kerületi csoportja hozta létre 2007-ben a helyi művelődési házban az IRKA-kört, ahol: „az öntevékeny csoportban a tagok saját verseiket, prózáikat olvassák fel. Évente több meghívásnak tesznek eleget, irodalmi műsoraikkal állandó fellépői a környező települések nyugdíjasotthonainak”.

Miskolci Harmadik Kor Egyeteme

Idézve a szerveződés honlapjáról: „Hazánkban 2010-ig – kivéve egyes felnőttképzési szakmai előadásokban, szakmai cikkek kivételével – nem jelent meg a Harmadik Kor Egyeteme mint önálló szervezet, önálló jogi személy. A Dél-borsodi Egészségügyi és Szociális Klaszter – melynek egyik fő célkitűzése az időskor életminőségének javítása, a paradigma-váltás fejlődési modelljének a szakmai megvalósításának elősegítése – kezdeményezte és hozta létre a Harmadik Kor Egyeteme Miskolc Közhasnú Alapítványt (3. KEMA) – Magyarországon elsőként. A 3. KEMA-t a BAZ Megyei Bíróság 15. Pk. 60.069/2010./2. szám alatt jegyezte be, mely végzés 2010. április 30-án vált jogerőssé.”

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

Az idézetből világosan látszik, hogy egy fiatal kezdeményezésről van szó, amely dr. Dobos László ügyvéd vezette néhány lelkes önkéntes munkájának köszönhetően széles körű szervezésben indít konferenciákat, előadásokat és szabadidős programokat az idősek számára. Örömteli, hogy küldetésüket elsősorban azon az alapon és felosztásban fogalmazták meg, ahogyan ezt magam is a gerontoandragógiai koncepcióimban lefektettem – azonban a gyakorlat sajnos erősen más: itt is a művelődési jellegű képzés van előtérben, s a munkaerő-piaci jelleg egyelőre csak szavakban létezik.

... a művelődési jellegű képzés van előtérben, s a munkaerő-piaci jelleg egyelőre csak szavakban létezik.

A MAGYAR FELSOŐOKTATÁS GERONTOEDUKÁCIÓS MŰLTJA¹²

Eger

Hazánkban az elmúlt három évtizedben több próbálkozás volt arra, hogy az idősoktatás felsőoktatási tananyaggá váljon. Ezek közül is a legfontosabb Hidy Pálné tevékenysége az egeri főiskolán. Munkájának közvetlen előzményéül az szolgált, hogy a hetvenes évek elején az akkor még nagyközség (ma város) Hevesben létrehoztak egy Gerontológiai Gondozót. Itt, a vizsgálatok során fogalmazódott meg az a gondolat, hogy az idősek szervezett oktatása nagyon fontos volna. A Gondozó kereste meg a környék legközelebbi felsőoktatási intézményét, az egeri főiskolát, s innen indult el 1981-ben az Idősek Főiskolája, amely azonnal két városban, Egerben és Miskolcon kezdődött el. Fontos tisztázni, hogy ez pontosan mit jelent, ugyanis ami megvalósult, az még ma is rendkívül korszerűnek számít – kár, hogy a kezdeményezés eleve kísérletként indult el, nem volt tervben, és nem is lett folytatása.

Az Idősek Főiskolája úgy működött, hogy Egerben történelem, angol és német szakon, Miskolcon pedig történelem és német szakon kezdték meg az idősek oktatását, azaz a hallgatók nem egy műveltség- és ismeretterjesztő szabadegyetemet kaptak, hanem külön tanulócsoportban, szerdánként, heti 4 órában elkezdték a főiskolai képzést. A szakos képzésnek két év alatt több kurzusát teljesítve, a legjobbak végül felvételiztek

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

a megfelelő, levelezős főiskolai szakra. A minisztérium felvételi nélkül fel is vette őket, s a teljesített kurzusaikat beszámították a képzésükbe. Végül három fő 1986-ban rendes történelemtanári diplomát kapott.¹³

A sikeres idősképzés vetette fel az idősképzési szakemberek képzésének gondolatát. A gondolatból egy hosszú éveken át tartó – de sajnos nem elég kiterjedt – képzés lett, amelynek lényegét maga Hidy Pálné a következőkben foglalta össze, egy konferencia-előadás szüzséjében:

„Főiskolánkon a kultúráközvetítő szakemberek andragógiához kötődő képzési programjának a gerontológia, a gerontoandragógia több mint 25 éve kihagyhatatlan, szerves része. Ezt mind a tantárgy szakmai logikája, mind a művelődésszervező szakemberekkel kapcsolatos társadalmi elvárások már évtizedekkel ezelőtt is megkövetelték. Annak, hogy a szak és az andragógia tárgy tematikájában a gerontológia országos viszonylatban nem kapott helyet, hogy Egerben sok szempontból egyedi és úttörő jellegű munka folyt és folyik, több oka volt és van.

A bolognai képzési rendszer a gerontológia oktatásával kapcsolatban előrelépést hozott. Az alapszakként megjelenő andragógia tantárgyi programjában a gerontológia egy féléves, kötelező tanegységként szerepel. A szakterülettel kapcsolatos szemléletbeli és szakmai gondok, bizonytalanságok természetesen ezzel nem szűntek meg, de a képző intézmények az eddigieknél nagyobb figyelemmel fordultak az antropagógia harmadik nagy területe, alrendszere felé.

Az andragógusok, a kultúráközvetítő szakemberek, művelődési és szociális intézmények, civil szervezetek, a nyomtatott és elektronikus sajtó szakembereiként képviselik, szervezik a különböző korosztályok művelődési, tanulási folyamatait. A gerontológiai kultúra terjesztőiként sokat tehetnek a demográfiai folyamatok következtében kiéleződő konfliktushelyzetek, egyéni és társadalmi veszélyhelyzetek tompításáért. Az idősekért, az idősekkel végzett eredményes munka alapfeltétele – mint minden más korosztály esetében is – az időszedéssel járó változások rendszerének, illetve a változásokból következő feladatok és lehetőségek ismerete. A gerontológia interdiszciplináris ismeretrendszeréből tehát a „szakmaspecifikus” ismereteket és kompetenciákat kell hatékony programmá formálni. Ez tanárnak és diáknak egyaránt komoly kihívást jelent. A több mint 25 éve folyó munka eredményeként Egerben a gerontológia oktatásának kialakult, tudatosan vállalt és képviselt arculata van. Az itt folyó munka egyik nagy eredményét a gyakorlati jellegű tevékenységek eredményeiben látom.”

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

Az összefoglalóból látható: már több évtizede zajlanak – egy képzőhelyen – egyetemi/főiskolai gerontoandragógia kurzusok hazánkban. Ezek azonban nem külön szakon vagy szakirányon, hanem különféle szakokon *összesen egy tárgy* keretében működnek,¹⁴ azaz szerepük nagyon csekély, így a kétezres évek első évtizedének végére, a nemzetközi trendekhez igazodva, nagyon fontos volt az előrelépés. (Ezt képviseli a Zsigmond Király Főiskola egy mesterképzés szakirányával, illetve további terveivel – amelyek ismertetését lásd később.)

Egyéb, rövid ideig tartó kezdeményezések

A magyar szakirodalomban többször felbukkan, hogy a kilencvenes évek második felében a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán volt geroeducáció tantárgy. Az interneten elérhető tanterveket vizsgálva (2006/2007) sajnós már nem lehet találkozni ilyen tárggyal, sem a főiskolai, sem az egyetemi képzésben. Ezzel szemben a főiskolán gerontológiai képzés létezik, elsősorban a szociális munka segítő, ellátó-ápoló aspektusaira, azaz nem a képzésszervező és egyéb gerontoeducációs arculatra koncentrálva – erről Szabó Lajos kutató egy konferencián a következőképpen beszélt:

„A gerontológiai ismeretek oktatása a szociális szakemberek felsőoktatási képzésében a '70-es évek elején jelent meg a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán indult szociális szervező képzés keretei között. A '80-as évek végén a képzési modellváltás során egy »általános szociális munkás« képzési koncepció nyomán csökkent a gerontológiai/idősellátási ismeretek aránya, de a Bárczi kísérletet tett arra, hogy egy »előszakosodás« formájában részben megőrizze ezen ismeretek oktatását. A felsőoktatási képzési struktúra átalakulása során a specializációkat képviselő ismereti blokkok aránya tovább csökkent, és megszűnt az »előszakosodás« is. Ezzel a kedvetlen tendenciával szemben a »szociális munka alapszak« tantervének módosítása során a gerontológiai alapismereteket és az idősekkel folyó szociális munkát 30–30 órában sikerült beilleszteni a képzésbe orientáló terepgyakorlattal, és az összefüggő szakmai gyakorlat terepválasztási lehetőségének biztosítása mellett. A gyakorlatkövető szemináriumi csoport szintén segíti az idősellátási ismeretek megerősítését.

Lehetőség van arra is, hogy a szabadon választható tárgyak keretében a hallgató ismereteit e területen tovább mélyítse (pl. gerontopszichológia

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

mint választható tárgy). Az idősellátásban dolgozó szociális szakemberek számára felsőfokú szakirányú továbbképzés keretében kidolgoztunk egy kétéves »alkalmazott szociális gerontológiai« szakirányt, amelyet a jövőben »alkalmazott mesterszak«-ként kívánunk továbbfejleszteni. Az

... egy honlapot indítottak, Időskori tanulásról, időseknek és fiataloknak címmel.

intézményvezetők számára létrehozott »szociális menedzser« képzésben az idősellátási ismeretek szintén megjelennek. Mindez lehetőséget nyújt arra, hogy az idősellátás területén többszintű, magas színvonalú képzés jöhessen létre. Fontos képzési törekvésünk az, hogy az idősellátás számára egy olyan képzési ívet alakítsunk

ki, amely a szociális gondozás alapfeladataitól a vezetői szintig egymáshoz illeszkedő, korszerű képzési programok átfogó rendszerét kínálja fel. Ennek elemei: a szociális gondozó-ápoló képzésre épülő gerontológiai gondozó és a felsőfokú szociális szervező-gondozóképzés, a szociális munka alapszakon megjelenő gerontológiai és idősellátási ismeretek blokkja, a specializációt képviselő szakirányú továbbképzés, illetve mesterszak, valamint az idősellátásban dolgozó intézményvezetők vezetői-menedzseri ismereteinek megerősítése.”¹⁵

Czigler István, az MTA Pszichológiai Kutatóintézetének igazgatója hét évvel ezelőtt egy akkreditált egyetemi képzésben zajló társadalomtudományi és életvezetési időstanulási programot akart elindítani, azonban az igényfelmérés során kiderült, hogy erre nem lenne érdeklődés.¹⁶

Az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának andragógia mesterszakán 2010-ben volt egy tárgy: „Az időskorúak, a hátrányos helyzetűek és a kisebbségek szociálándragógiája”. Ezt hallgatva a diákok (akiknek jelentős része már az andragógia alapképzésben a ZSKF-en hallgatott gerontoandragógiát) egy honlapot indítottak, *Időskori tanulásról, időseknek és fiataloknak* címmel. Az oldal jelenleg is működik, számos érdekes magyar és nemzetközi anyag került fel rá, de sajnos nagyon ritkán frissül – ettől függetlenül kiváló kezdeményezés, amelynek folytatásában reménykedni kell és lehet.¹⁷

Szintén az ELTE hallgatója, Kálmán Teréz hozta létre 2011. március 4-én a Facebookon az *Időskori tanulás* oldalt, amelynek immár (2012. január) 74 tagja van.

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

A MAGYAR GERONTOEDUKÁCIÓ JELENE

A legsikeresebb területek – az internet- és a nyelvoktatás

Mivel Magyarország az infokommunikációs eszközök használatában jelentős lemaradásban van Európától és a világ fejlettebb régióitól, nem meglepő, hogy a piac ezen szegmensén rendkívül sokféle, időseknek szóló internetoktatási formával találkozunk. Minden túlzás nélkül mondható, hogy ez a terület a mai hazai idősoktatás zászlóshajója. Ezenkívül egyre jelentősebb – szintén a világ kitágulásával, a globális falu létrejöttével magyarázhatóan – az idős-nyelvoktatásra való igény, s örövendetes, hogy lassan, de emelkedik az idős-nyelvoktatással foglalkozó szerveződések száma.

– Kattints rá, nagy! – Internettanfolyam 55+-osoknak

2002-ben a Budapesti Művelődési Központ szervezésében¹⁸ indult el a *Kattints rá, nagy!* tanfolyamsorozat, amelynek keretében a hat héten át tartó, összesen 25 órás programon 2008 végéig 3600-an végeztek, s a szervezők honlapjának tanúsága szerint 2009 első felében újabb 650 hallgató szerzett látogatási bizonyítványt. A számos nemzetközi és magyar elismerést kapott program¹⁹ kiterjedt a határon túli régióba is, 2009-ben már Csíkszeredán és Komárnóban is indultak tanfolyamok.²⁰ Ezeket a határon túli tanfolyamokat az Európai Bizottság „Élethosszig tartó tanulás” programja támogatja, ami jelzi azt, hogy a program fél évtized alatt európai hírt és elismerést nyert, teljes joggal. 2010 végére a végzett hallgatók száma 5000 fölé emelkedett. 2011-ben a programot már az UPC Magyarország támogatásával 38 helyszínen hirdették (4 budapesti és 2 pécsi helyszínen, Debrecenben, Dunaújvárosban, Egerben, Gyomaendrődön, Hajmáskéren, Miskolcon, Monoron, Nagykanizsán, Nyíregyházán, Salgótarjánban, Szarvason, Székesfehérváron, Szolnokon, Szombathelyen, Várpalotán, Vértesszőlősen és Veszprémben).

A tanfolyamra bárki jelentkezhet, aki szépkorú, és úgy érzi, hogy lemaradása van a számítástechnikát illetően. A tanfolyamon felkészült tanárok vezetik be a hallgatókat a gépek használatának alapjaiba, s a vizsga után hivatalos igazolást kapnak a diákok. Bár a tanfolyam nem ingye-

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

nes – a díj rendkívül alacsony (1000 forintot nem haladhatja meg), így elvileg nincs akadálya annak, hogy egyre többen csatlakozzanak. A baj inkább abból származik, hogy a számítógépekkel való ellátottság, illetve a szabadidő hazai arányai éppen a legszegényebb régiók és a legkevésbé képzett emberek számára nem teszik lehetővé ezen tanfolyamok látogatását, így paradox módon a Kattints rá, nagy! (illetve a végzettek számára indult Folytassa, nagy!-program is) még inkább növeli a Magyarországon amúgy is jelentős digitális szakadékot. Nem meglepő ez az állítás, ha alaposabban megnézzük, hogy Magyarországon az internethasználat az idősok körében mennyire szórványos és régiófüggő. Éppen a BMK honlapján található tanulmány emeli ki, hogy „statisztikák szerint az 50–69 éves korosztály nagy lemaradásban van az internethasználat terén, miközben a 15–24 éves korosztály felzárkózott az EU középmezőnyéhez”.²¹ Ez konkrétan azt jelenti, hogy 2006 második felében az internetező szépkorúak (még pontosabban az 50–69 évesek) 11%-ban ültek a géphez rendszeresen (nyilvánvaló, hogy ezek az adatok még elkeserítőbbek, ha a teljes szépkorú generációban (50+) nézzük őket), ami európai viszonylatban rendkívül csekély, ráadásul ők is elsősorban többségben budapestiek, illetve városlakók.

Ez az arányszám 2007-re sem javult jelentősen: 2007 második felében Magyarország 55–69 éves korosztályának 14%-a használta rendszeresen az internetet, miközben az USA-ban ez a szám ugyanekkor már a száz százalékot közelítette.²² Érdekességképpen kiemelhető, hogy ha a 2007-es magyar adatokat az 55–64 éves korosztályra figyelve nézzük, akkor elmondható, hogy ennek a szegmensnek 29%-a használt rendszeresen internetet, azaz világos, hogy 60 év felett ugrásszerűen csökken az internethasználat Magyarországon. (Erre bizonyosság az is, hogy 2007-ben a 65–74 éves korosztály 8%-a használt csak rendszeresen internetet.) 2008-ban már az 55–64 éves korosztály 37%-a használta az internetet rendszeresen, nyilvánvalóan összefüggésben a különféle internetszolgáltatók terjedésével. Ez az arány azonban 2009-re gyakorlatilag nem változott (megjegyzendő, hogy 2009-re már kissé feljebb lépett országunk a háztartások internetellátottságának EU-27-es rangsorában – ekkor már a 19. helyen voltunk, 10%-kal lemaradva a 65%-os átlagtól), és sajnos a regionális különbségek is megmaradtak.

Mindezek okán teljesen világos, hogy az országos kiterjedésű internetes képzési programoknak elsősorban szociális-regionális alapú fel-

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

adatai volnának, ha nem akarják észrevétlenül újratermelni a társadalmi egyenlőtlenségeket és a középosztály kiemelt hatalmát.

– Magyar Telekom

A Magyar Telekom régóta támogatja az információs társadalom elterjedését elősegítő kezdeményezéseket. E tevékenység egyik fő eleme a *Telekom Internetakadémia* létrehozása, amelynek keretében a cég 2005 óta szervez internetoktatási programokat, ingyenesen az idősek számára. A különböző tematikus felosztású és időterjedelmű előadás-sorozatok végeztével a résztvevők internethasználatot segítő füzetet és CD-t is kapnak ajándékba. Az akadémia folyamatosan működik, nemcsak Budapesten, a Telekom Krisztina körüti székházában, hanem vidéki helyszíneken is (pl. Szolnokon).

– Az internet oktatására szakodosott magánvállalkozások

A korábban ismertetett internethasználati adatok fényében nem meglepő, hogy az időskori internetoktatási területen működő „nagyhalak” mellett bőven van lehetőségük a kisebb vállalkozásoknak. Ezek előnye, hogy a csoportok kisebb létszámban tudnak működni, így a személyes kommunikáció jobban megoldható. Erre szép példa a Kormos Mónika vezette *Tudáspont Kft.*, amely 2009 óta kezdő és haladó internettanfolyamokat szervez nyugdíjasoknak a II. kerületben (illetve nyáron Debrecenben), maximum 6 fős csoportokban. Jelenleg a 24 órás nyugdíjastanfolyam kedvezménytel 16 000 forint. A vállalkozásról kiemelendő még, hogy a vezető oktató a tapasztalatairól egy nagyon érdekes blogot is indított <http://kattintanagi.blog.hu/> címmel, ahol személyes történetek olvashatók képzési tapasztalatairól.

– A nyelvoktatás

Az időskori nyelvoktatás hazai viszonyai kapcsán jó kiindulópontot jelent Kaczor Anna (a ZSKF Andragógia alapképzésén végzett, s jelenleg az ELTE mesterszakos hallgatója) tanulmánya, amelyben a szerző leszögezi:

„Magyarországon a nyelvtudás és nyelvtanulás kérdését mindig is főleg a külpolitikai viszonyok határozták meg, viszont maga a nyelvoktatás

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

és nyelvtanulás nem volt olyan minőségű, ami elfogadható szintre tudta volna emelni a nyelvtudás színvonalát, köszönhetően az oktatás történelmében fellelhető oktatás-módszertani hiányosságoknak és hibáknak, amik miatt a megszerzett nyelvtudás nem volt minden esetben az elvárásoknak megfelelő és hasznosítható is.”²³

Ez a világosan leírt helyzet azzal jár, hogy nagyon nagy lehetőségek nyílnak a hazai idős-nyelvoktatás számára, különösen, ha figyelembe vesszük az európai horizontot is: az Európai Unió statisztikai hivatala, az EUROSTAT 2010 szeptemberében hozta nyilvánosságra azt a 2007-es felmérését, amelynek során 27 európai országban, önbevallásos alapon vizsgálták meg a jelenlegi nyelvtudást. Magyarország eredményei minden túlzás nélkül lesújtóak: Törökországgal „karöltve” az utolsó helyen állunk (75% azok aránya, akik semmilyen idegen nyelvet nem beszélnek). Nem sokkal jobb a kép Románia számára sem, míg a többi európai országban mindenhol 50% alatti a nem beszélők aránya (a legjobb a helyzet Norvégiában és Litvániában, ahol csak 5% azok aránya, akik nem beszélnek semmilyen idegen nyelvet).

A helyzet még súlyosabb az idősebb korosztály szempontjából: az 55–64 éves korosztályunk több mint 96%-a nem beszél tárgyalási szinten egy idegen nyelvet sem, s a társalgási szinten is jelentősen le vagyunk maradva, még a saját fiataljainkhoz képest is.

A lesújtó adatokra sok magyarázatot lehet találni: a magyar nyelv elszigeteltségétől az orosz nyelv rendszerváltás előtti erőltetéséig, a tények azonban tények maradnak.²⁴ Ezzel összefüggésben, tovább idézve Kaczor Anna tanulmányából, a következőket mondhatjuk el:

„Magyarország számos lemaradása ellenére is némi aktivitást mutat a meglévő nyelvtanulási igények kielégítésére, és néhány intézmény külön ún. senior nyelvtanfolyamokat is hirdet, kifejezetten a korukból adódó nyelvi szükségleteiket figyelembe véve.

Általánosságban beszélve a nyelvtanulási lehetőségekről, említhetjük a munkahelyeket, a nyelviskolákat, a művelődési házakat és a nyelvi magántanárokat. A munkahelyi képzésekről már esett szó, amelyek során a munkáltató a szakképzési hozzájárulás terhére, illetve a felnőttképzési normatív támogatás keretein belül a fogyatékkal élők támogatására finanszírozhatja a dolgozói nyelvi továbbképzését, mellyel a dolgozók munkaköréhez szükséges nyelvismeretet biztosítani tudja. A nyelviskolák körében eddig általánosan elérhetőek voltak a külön-

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

böző szintű és hosszúságú nyelvtanfolyamok, de újdonságként már megjelentek az 50+-osok számára elérhető külön, lassított ütemtervű tanfolyamok is.”²⁵

Sajnos azonban az is elmondható – sőt: úgy gondolom ez a leglényegesebb állítása ezen alfejezetnek, hogy az 50+-osoknak hirdetett nyelviskolai nyelvtanfolyamok száma még most is nagyon csekély hazánkban. Az interneten a 2011 tavaszán működő képzések közül a következőket lehetett találni:

- Big Ben Language Studies, Budapest, 50+-os tanfolyamok, itthon és külföldön is;
- Österreich Institut, Budapest, német nyelvtanfolyamok 50 éven felülieknek is;
- Ker-ling Nyelvtudió, Zalaegerszeg, 50+ nyelvtanfolyam (angol, német);
- Katedra nyelviskola, Békéscsaba, szenior nyelvtanfolyam, lassított ütemben, idősebbeknek (angol, német);
- Ingyenes nyelvtanulás – beszélgetős nyelvtanfolyamok a győri Őreg a nénikéd! Klub szervezésében²⁶;
- Bron-y-aur nyelviskola – külföldre szervez nyelvtanfolyamokat. Ezek között található szenior (50+) nyelvtanfolyamokat is.

A hazai 50+-os nyelvtanulás helyzetét tovább árnyalják a következő megállapítások:

„A művelődési házak is hasonló kurzusokat tartanak, de azok általában a nyugdíjasok számára szólnak, így több tanulót is kizárva, viszont általában olcsóbbak, mint a nyelviskolai kurzusok. A magántanárok szerepe már a közoktatásban elkezdődik, ugyanis ők jelentik azt az „árnyékiskolát”, ahol a diákok egyénre szabva tanulhatják meg azt, amit napközben az iskolákban nem tudnak.

Felnőttkorban az ilyen tanárok szerepe annyiban módosul, hogy a tanuló már felnőttként, önirányító személyiségként jelenik meg az órákon, és képes teljesen megfogalmazni képzési és haladási igényeit. A hátrányuk igazán abban nyilvánul meg, hogy a tanítási hatékonyságuk nem igazán mérhető (kivételt képezhetnek esetükben a felmutatott referenciák). Ezeknek az oktatási formáknak és az azoknak helyszínt biztosító intézményeknek az előnyei közé tartozik az, hogy

...az 50+-osoknak hirdetett nyelviskolai nyelvtanfolyamok száma még most is nagyon csekély hazánkban.

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

nélkülözik a közoktatásban használt poroszos oktatást, és előzetes igényfelmérés során tájékozódnak a tanulók nyelvi előképzettségét és további céljait illetően.

Az intézményi szintű nyelvoktatási formán kívül mindenképpen szükséges megemlíteni az informális tanulást is. Ez a tanulási forma általánosan elérhető, köszönhetően a nyelvtanuláshoz szükséges könyvek, a tv-csatornák, az internetes és multimédiás anyagok széles palettájának.”

Összegezve a helyzetet elmondható: az 50+-os korosztály majd négy-milliós létszámát elnézve elenyésző a velük foglalkozó nyelvi képzések száma. Azaz: a helyzet az, hogy ez a piac tagadhatatlanul virágozni kezdett, de a „réten” még nagyon sok virágot lehet és kell is elültetni...²⁷

A nyugdíjasklubok, mint gerontoeducációs szinterek

A nyugdíjasklubok a szervezés módja tekintetében hazánkban kétfélék. Létezik az az eset, amikor már létező vagy éppen alakuló közösségek megkeresnek művelődési intézményeket, hogy helyet adjanak nekik, s az is nagyon elterjedt, hogy maguk a művelődési szinterek találnak ki idősszerveződések. Összefoglalóban előbb az első, aztán a második esetről szólok.

– „Alulról szerveződő” körök

Körök, alkalmi szerveződések

Magyarországon nagyon jelentős a nyugdíjas hobbikörök száma. Ezekben a körökben (nagyon divatosak a kertészeti, a horgász, a foltvarró és a filmes körök) szakértői előadások és az egymástól tanulás egyaránt jellemző.

Ebben a csoportban, illetve a nagy szervezetek al csoportjait tartalmazó blokkban is szerepeltethető a hagyományőrző és népművészeti körök működése, hiszen ezek egyik felét „alulról”, másik felét „felülről”, azaz nagy szervezetek felől hozzák létre. Gelencsér Katalin *Az időskorúak művelődése és közösségi formái* című 2006-os könyvében kiemeli, hogy 2003-ban 2760, művelődési intézményben működő hagyományőrző csoport volt, amelynek 115 000 tagja volt. Ennek 10%-a, 11 477 volt 55 éven felüli. Népi iparművész körökben 3352-en tevékenykedtek 55 év fölött, amatőr művész körökben 55 év feletti 8902 ember, az összes látogató 9%-a, ismeretszerző tanfolyamon 17 310 55+-os vett részt, ami az összes résztvevő 13%-a.²⁸

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

Körök, amelyeket nagyobb szerveződésekől hoznak létre:

Létezik, sőt nagyon gyakran előfordul az az eset, amikor a körök „erősszervezetek” égisze alatt szerveződnek meg.

A nyugdíjasszervezetek számát és minőségét illetően kiemelhetjük a sorból a *Nyugdíjasok Országos Szövetségét*, amelynek jelenleg több mint 270 000 tagja van. 2011 közepétől ők adják ki a jelenleg egyetlen országos terjesztésű időshavilapot, a Generációnkat, amely rendszeresen beszámol a különféle regionális alcsoportok működéséről. A NYOSZ a nagyon jelentős klubélet mellett országos rendezvényeket is szervez, pl. kórus-találkozók, túrák, országos sítáborok, Idősek világnapja vagy idősek Ki mit tud?-ja, versmondó versenyek stb.

Szintén nagyon jelentős a *Tájak–Körök–Múzeumok Országos Egyesület*, amely klubokat, táborokat, túrákat szervez, s egy méltán népszerű kiskönyvet ad ki, amelybe be lehet pecsételni a különféle kulturális színtereken. A magyar szakirodalom adatai alapján 2004-ben 65 tagszervezetének 8000-es tagságából 48% nyugdíjas volt. Jelenleg (2011. augusztus) 27 vidéki és 16 budapesti csoporttal működnek, amelyek pontos listája a honlapról elérhető (sajnos a nyugdíjasok aránya itt nem szerepel).

Jelentős, és a nyugdíjasok által szívesen látogatott közhasznú civil szervezet a *Honismereti Szövetség*, amelynek saját folyóirata is van, Honismeret címmel. A szövetségnek 20 tagszervezete és számos helyi klubja van, ezek például művelődéstörténeti előadásokat és honismereti vetélkedőket szerveznek, utóbbiakon nemegyszer ezres számban vesznek részt csapatok.²⁹

Ugyanígy kiemelhető a budapesti, Villányi úti központtal működő *Kertészek és Kertbarátok Országos Szövetsége*, amelynek 25 ezer tagja van, túlnyomó többségben a nyugdíjasok közül. A szervezet többek között országos kertészeti vetélkedőket szervez a kertészek, illetve klubok között.

A virtuális nyugdíjasklubok:

Az internethasználat generációs terjedésével nyilvánvalóan a közösségi média is egy lehetőség az idősek számára a kapcsolatépítésre. Mind a Facebookon,³⁰ mind az Iwiwen, mind az Indexen egyre nagyobb az idősebb magyar felhasználók részvétele, s az is nyilvánvaló, hogy a virtuális nyugdíjasklubok szervezésére is nagy esély van – ez tehát a jövő egyik, markáns útja. Jelenleg ebben a „jövőben” még kevesen léptek határozottan előre. Ezek közül is ki kell emelni azt, hogy a Kerényi Péter szerkesztette www.oreganeniked.hu oldal körül egyre szélesebb körben

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

szerveződik egy klubhálózat, amelynek első csoportja 2008-ban jött létre, Győrött. A tagok interneten ismerkedtek meg, interneten tartják a kapcsolatot, de fizikai valóságban is találkoznak egymással, különféle közös rendezvényeken.

– A művelődési intézmények mint gerontoeducációs színterek

A művelődési intézmények felkészült programszervezői szinte minden magyarországi helyszínen szerveznek nyugdíjasoknak rendezvényeket, s

... a virtuális nyugdíjas-klubok szervezésére is nagy esély van ...

rengeteg intézményben léteznek nyugdíjaskörök is. Úgy vélem azonban, hogy az idősoktatás hazai működése ezen szegmensének is el kell mozdulnia a munkaerő-piaci gerontoeducáció felé, azaz a művelődési ka-

rakter megőrzésével ki kell bővíteni az aktív időskor dimenzióival (akár a tanácsadás, akár a jogi, akár a hivatalos írásbeliség, akár a következő alfejezetben említett tréningek dimenzióit illetően).

– Munkaerő-piaci orientációs tréningek művelődési intézményekben

Kifejezetten előremutató szakmai kezdeményezés zajlott 2011 tavaszán, amikor *Merre tovább 50 felett?* címmel a váci Esélyek háza szervezésében a helyi művelődési központban ingyenes, nyolcórás tréninget szerveztek az idősek munkaerő-piaci orientációjával kapcsolatban, amely mind a munkanélküliség, mind a munkahely-változtatás lehetőségeit érintette. A foglalkozások időpontját jól választották ki, mert 18 órától 19.30-ig zajlottak a különféle tevékenységek, így munka után is kényelmesen is meg lehetett látogatni a művelődési házat. A tréning több szervezet összefogásával jött létre: Naszály-Galga Nonprofit Kft., a Pest Megyei Esélyek Háza, illetve a Madách Imre Művelődési Központ vett részt a szervezésben. Ezt a területet azért nagyon fontos kiemelni, mert a tréningyszerű munkaerő-piaci gerontoeducáció talán a legfontosabb szegmense az idősképzésnek, különösen egy olyan válság idején, amelynek vége még nem látszik, sem az egész napnyugati civilizáció, sem benne a lemaradtabb régiók közé tartozó Magyarország számára.

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

A magánszféra a gerontoeducációban – Sikeres magánkezdemenyvezések

Sajnos hazánkban a vállalkozási szféra még kevésbé lát fantáziát a gerontoeducációban. Ennek természetesen előnye is van, hiszen az ilyen végzettséggel a munkaerőpiacra lépő diplomások nagyobb lehetőségekkel rendelkeznek. Magyarországon így csak néhány kezdeményezést lehet kiemelni, amelyek ígéretesek, és egyre jelentősebbek:

– Korhatártalanul, Perla Stúdió

A civil szerveződés (egyesület) célja, hogy középkorúan is kiegyensúlyozottan, boldogan és egészségesen éljenek a magyar emberek, ezért indított 2008 tavaszán országjárást az általuk kitalált Korhatártalanul-program keretében a *Szentendrei Női Szalon Egyesület*. A programok formája beszélgetés és előadás, amelyek keretében életvezetési tanácsadást adnak, s pszichológiai összefüggéseket tárnak fel a középkorú állapotot és annak egészséges feldolgozását illetően. Az egyesület fő szervezője a neves újságíró, tévés személyiség, Endrei Judit, aki több könyvében is foglalkozott az idősödés kérdéseivel. Endrei Judit indította el a *Perla Stúdió* nevű képzési központot is, amely elsősorban középkorú nőknek ad önismereti-életvezetési tréningeket, minimum hatfős csoportokban.

– BOCS Alapítvány

A Székesfehérváron működő, 1994-ben bejegyzett alapítvány (amely legfőbb tevékenységét a globális nevelés, a környezet, a békés egymás mellett élés, a tudásfejlesztés és az emberi jogok területén fejti ki) 2011-ben a német Brücke/Most-Stiftunggal, a Weltfriedensdienttel és az osztrák Südwinddel együttműködve képzést kínál az ötvenes és hatvanas éveikben járóknak, a globalizáció kihívásaival kapcsolatban, európai uniós forrásból. Ez a képzés egy 2010-től 2013-ig tartó Global Generation-projekt része, amely projekt többek között a társadalmi tudatosság növelése érdekében workshopokat tart a globalizáció és az 50+-os emberek kapcsán.³¹

– „Legyen csinos 50 felett!”

Ezzel a címmel egy 40 órás divatstílus-ismereti tanfolyam indult 2011. már-

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

cius 25-én, a *ModArt Művészeti és Divatiskolában*. A sikeren felbuzdulva 2011-ben további tanfolyamot is meghirdettek, 15 fős kiscsoportoknak, 40 000 forintos tandíjjal. A szervezés háttérét bevallottan az az ismeret és élmény adja, hogy 2008-ban rendezték meg először az *Old Ladies Rebellion* nevű divatbemutatót Párizsban, amelyet 2009-ben és 2010-ben megismételtek. A bemutatók szervezője *Fanny Karst* divattervező volt, aki kosztümöket, blúzokat, angol szabású ruhákat, valamint nyomott selymet vonultatott fel, csupa olyasmit, amit az avantgárd művészet egyik csillaga, a New Yorkban élő 94 éves francia Louise Bougeois munkája inspirált. A „törvénybontó” elegancia bemutatására a tervezőnő Françoise de Staëlt és Monique Rozier-t kérte fel – a hatvanas években mindkettőjük a Givenchy, a Courreges és a Balenciaga modellje volt, de napjainkra már olyan idős asszonyok, akiket a modellügynökségek, korukra hivatkozva, nem foglalkoztattak.

– A jóga, a tai-chi és egyéb keleti mozgásművészetek

Magyarországon öröndetesen emelkedik a jógatanfolyamok, azon belül is az időseknek szóló jógatanfolyamok száma. Ez nyilvánvalóan összefüggésben van azzal is, hogy az 1999-ben alakult Magyar Jóga Társaság oktatói képzéseinek ilyen tudást is szerezhetnek a diákok (sőt, szakdolgozatot is írhatnak ebből a témából).

A Budapest VIII. kerületében működő Kék lótusz jóga- és életmódközpontban 2011-ben indult 50+-os jógatanfolyam, 10 alkalommal, 18 ezer forintos díjjal vettek részt rajta az időskorúak. A szintén Budapesten működő Sivananda Jógaközpont hatha-jóga tanfolyamokat tart időseknek, a 16 alkalom 19 300 forintba kerül.

Kifejezetten az időseknek szól a hazai fejlesztésű *Etká-jóga Erőgyűjtő Módszer*-képzés, amelynek kitalálója Kártyik Benke Etká volt. A ma Magyarországon széles körben (szinte minden nagyobb városban) tartott jógatanfolyamokon az idősek a megfelelő légzéstechnikát és az izmok helyes használatát tanulják meg.

A tai-chi kapcsán fontos kiemelni, hogy a Magyar Gyógytornászok Társasága Geriátriai Munkacsoportja 2009-ben lehetőséget adott gyógytornászoknak, hogy egy ingyenes tai-chi tanfolyamot végezhesse el, amelynek révén közreműködtek az eséseket megelőző szakmai program kidolgozásában, és tovább mélyedhettek ennek a rendkívül hasznos keleti mozgásművészetnek a megismerésében.

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

A különféle keleti mozgáskultúrák oktatására azért fontos felhívni a figyelmet, mert mind a jóga, mind a tai-chi és az egyéb keleti mozgás-művészetek ma szerte a világon nagyon népszerűek és hatékonyak az idősök körében.

– Nordic walking – egy nyugati módszer

A „Kétbotos sétálás”-sal, avagy „hó és síléc nélküli sífutással”, ami sport, és szabadidős tevékenység egyszerre, jómagam először Finnországban talákoztam, a 2000-es évek elején. Nálunk Wilk Zsófia honosította meg a 2000-es évek közepén a nordic walkingot, és cége azóta tanfolyamokat szervez ebben a témában. A tanfolyamok között vannak kifejezetten szeniorképző és edzőképző tanfolyamok is. Az üzleti lehetőségeket látva 2010 novemberében nyitottak egy nordic walking-szaboltot is Budapesten, a Bécsi úton. Az interneten több helyről (pl. a Facebookról) is elérhető Kárai Zita budapesti nordic walking-oktató, kifejezetten 50 felettieknek szóló oldala (www.50felettfitten.hu), ahol legfrissebb, 50+-os nordic walking-tanfolyamokról is olvashatunk. A nordic walking kapcsán kiemelendő még, hogy a téma magyarországi szinte teljes palettája elérhető a <http://nordic-walking.lap.hu/> oldalon.

A szakképzések és a szakirányú továbbképzések

Magyarországon az OKJ-k között, a régebbi jegyzékben már 1994 óta egy olyan képzés szerepelt, amit Idősprogram-szervezőnek hívtak, azonban a 2006-os új jegyzékből ez már kimaradt.

A szakirányú továbbképzések közül az idősokkal foglalkozik a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara által 2009-ben jogi és igazgatási képzési területen akkreditáltatott Szenior humánerőforrás tanácsadó szakirányú továbbképzés.³² A képzés tandíja 2010-ben 150 000 forint volt.

A ZSKF távlati terveiben szerepel a tanatólogusok képzését adó tanatólogia szakirányú továbbképzést elindítani, amely terület Magyarországon szinte teljesen ismeretlen.³³ 2012 tavaszán szintén a ZSKF indítja el andragógiai képzési területen az *Időskori munkavállalási tanácsadó* szakirányú továbbképzését.

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

A MAGYAR FELSŐOKTATÁS GERONTOEDUKÁCIÓS JELENE

Idősek egyetemei és képzései – felsőoktatási kézben³⁴

A magyarországi egyetemek és főiskolák igazán (az egi példa kivételével) csak az utóbbi években érzékelték, hogy a gerontoeducáció különféle képzési formáiban nekik is nyílik lehetőség.

Ennek példája a Nyugdíjasok Szabadegyeteme Győrben, amely 2010. február 10-én indult a Széchenyi Egyetemen, s idén már második évfolyamában jár. A képzés művelődési-ismeretterjesztési karakterű előadásokból áll, s a sorozat végén nyugdíjas egyetemi oklevelet kapnak azok, akik 9 előadásból 5-ön ott voltak. Aki mindegyiken ott van, laptopot kap ajándékba. (Megjegyzendő, hogy a Széchenyi Egyetem példamutatóan ügyel arra, hogy az előadások ne vesszenek el: a 2010-es előadások mind fenn vannak a főiskola honlapján, s a felülethez hozzá lehet szólni.)

A győri kezdeményezést vette át 2011-ben a Nyugat-magyarországi Egyetem Sopronban, ahol 2011. március 29-én indult el a nyugdíjas-egyetem, a győri előadások tematikájával. Itt már leckekönyvet is kapnak a nyugdíjasok, és a részvétel alapján „diplomát” is kapnak.

Sajnos más hazai felsőfokú oktatási intézményből nem találtam adatot ilyen jellegű szabadegyetemi képzésekre, legfeljebb olyasmivel lehet találkozni, hogy más intézmények szerveznek nyugdíjasképzéseket, amelyekre meghívják a felsőfokú intézmény tanárait előadónak.³⁵ Ez azért is elgondolkodtató, mert a közvetlen környezetünkben, pl. Szlovákiában is akad felsőfokú intézmény (Komensky Egyetem, Pozsony), amely szervez szenioregyetemet, azaz az ilyen szerveződések elmaradása regionális lemaradással is járhat ezen a területen.³⁶

Az egyetem mint szolgáltató – Eger

Az idősoktatásban kiemelkedő egi főiskola 2005 óta tart ingyenes internetes tanfolyamokat, Senior Egyetem néven az 50+-osok számára, s ugyanitt ingyenes vagy olcsó nyelvtanfolyamokat is szerveznek az időseknek. Nyilvánvaló, hogy mindkét terület hasznos és járható a felsőoktatási intézmények számára.

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

A legkomplexebb modell: a békásmegyeri Zsigmond Király Főiskola

A békásmegyeri Zsigmond Király Főiskolán 2009-ben jött létre a *Geronto-
edukációs Kutatóközpont (GEK)*. A központ kiötlője Szépe György nyelvész-
professzor, Dovala Márta pedagógiaprofesszor és e sorok írója voltak. A
GEK célja komplex: a gerontoand-
ragógiával kapcsolatos kurzusok és kép-
zések szervezése, felügyelete, konferen-
ciák, kerekasztalok, könyv- és folyóirat-
bemutatók szervezése, illetve a 2011.
szeptember 15-étől induló Nyugdíjasok
Óbudai Egyeteme szakmai felügyelete. A
központ adja ki a Gerontoedukáció cí-
mű negyedéves, internetes szaklapot, amelynek eddig már két száma jelent
meg.

**... A központ adja ki a
Gerontoedukáció című
negyedéves, internetes
szaklapot ...**

A GEK eddig a következő rendezvényeket szervezte:

- 2011. március 16. *Párkapcsolati erőszak 60 év feletti nők életében* –
Tóth Olga szociológus előadása.
- 2010. október 20. *A három M – Munkaerőpiac, munkalehetőségek,
méltóság* – minikonferencia a ZSKF-en, andragógia BA-szakon
végzett diákjaink gerontoandragógiai előadásából.
- 2010. április 26. Kerényi Péter marketingszakember előadása a
Gerontoandragógia kurzus keretében.
- 2010. február 23. – *A magyarországi időslapok kerekasztala*. Közremű-
ködött: Némethné Jankovics Györgyi (Generációnk magazin),
Borzák Tibor (Korhatár), Földeák Gábor (Hild).
- 2009. november 25. – *Ahol nemcsak a húszéveseké a világ...* a Kuta-
tóközpont nyitórendezvénye, amelyen Fülöp Erzsébet nyelvész,
Szépe Orsolya és Jászberényi József előadásai hangzottak el.

A Központ közreműködött több szakirányú továbbképzés kidolgozásá-
ban és az andragógia mesterképzés programjának létrehozásában is,
amely a főiskolán 2011 februárjától, keresztfél éves képzés keretében in-
dult el (Zachár László szakfelelős vezetésével). A ZSKF andragógia mas-
tere rendelkezik gerontoandragógia szakiránnyal, amelyen az első félév-
ben 4 hallgató kezdte meg tanulmányait. A 2011 szeptemberében kezdő-
dő félévben várhatóan már 10 felett lesz a szakirányos hallgatók száma.

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

A MAGYAR GERONTOEDUKÁCIÓ JÖVŐJE
– LEHETŐSÉGEK, FELADATOK

A magyar idősoktatás sikeres jövőjét alapvetően három tényező megvalósulásában látom: a nemzetközi minták egyre szélesebb körű megismerésében; a bővülésben; illetve az egyetemi szféra minél erősebb részvételében.

A nemzetközi minták megismerésére két okból van szükség: egyrészt ötleteket adhatnak a szervezőknek érdekesebb és hatékonyabb oktatási formákra és témákra. Másrészt – mivel hazánk a napnyugati civilizáció része – állampolgáraink életmintái és életcéljai is egyre inkább igazodnak a nyugati kultúra elvárásaihoz. Így teljesen nyilvánvaló, hogy azokra a képzésekre lesz egyre nagyobb igény, amelyre a művelt nyugaton is igény mutatkozik.

A bővülés azt jelenti, hogy az idősoktatás piacán egyre több és egyre többféle piaci ágensnek kell megjelennie. Az ágensek egyik csoportja – a keresleti oldal, a célcsoport – természetes módon növekszik, hiszen egyértelműen növekszik az idősök száma, s ezzel együtt hazánkban is egyre jobban lehet számolni egy „senior markettel”, amely egyre erősebben mutatja meg igényét a nekik szervezett képzésekre. Ebből a jobban szituált polgári rétegből kerülnek ki majd a hagyományos, akkreditált egyetemi szakok első szenior hallgatói csoportjai, tanulóköröi. Ezzel együtt sajnos a világgazdasági és a honi gazdasági és társadalmi válság is növeli a keresleti ágensek számát, a képzéseknek így igazodniuk kell a szintén egyre növekvő – várhatóan drámaian növekvő – „underclass”³⁷ idős szegmensének képzési igényeihez is. Ez azt jelenti, hogy rövid távon akár kétféle idősoktatás is kialakulhat: a „citizenek”/„bürgerek”, illetve az „underclass” oktatása, amelyek más oktatási formákat, témákat és oktatási nyelvet is igényelnek.

Az egyetemi szféra egyre intenzívebb részvétele alapvetően a szakszerűséget adhatja a képzéseknek. Nemcsak azzal, hogy jól képzett tanárok kiváló előadásokat tartanak leendő idősképzőknek, vagy alkalmilag szervezett tanfolyamokon, avagy idősöknek a hagyományos, akkreditált képzési programokban, hanem azzal is, hogy az idősoktatást szisztematikusan kutatják, s eredményeiket közismertté teszik, mind az andragógiai szakmában, mind a szélesebb tudományosságban és közvéleményben. Az egyetemi szféra feladata továbbá a meglévő szakok képzési

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

programjának igazítása a demográfiai folyamatokhoz: rendkívül fontos, hogy a társadalomtudományi és humántudományi képzésekben minél nagyobb teret kapjon a gerontológia, a gerontoandragógia és a gerontoeducáció. Ezen túlmenően megérett az idő arra, hogy az egyetemi szféra a szakirányokon és a szakirányú továbbképzéseken túl minél hamarabb akkreditáltassa az Idősképzés BA, majd pedig az Idősképzés MA képzési szakot. Természetesen nem a „mainstream”-egyetemeken/andragógia-képzőhelyeken, hiszen az ő feladatuk továbbra is a felnőttképzés általános területeinek oktatása, hanem azokon a kisebb képzőhelyeken, amelyek – ahogy a világon mindenhol, úgy hazánkban is – arculati elemként tudják alkalmazni ezt a területet.

Az akkreditáció kapcsán még egy fontos tényezőt kell kiemelni: a gerontoeducáció területéről a jelenlegi szakpolitikai vezetés megfelelő fórumai részéről minél hamarabb fontos volna egy szakértőkből álló gerontoeducációs szakmai bizottságot létrehozni, akik egyrészt ellenőrzik a meglévő idősképzési programokat nemcsak az egyetemeken, hanem a teljes magyarországi idősképzési világban is. Ez a bizottság ezzel együtt pedig engedélyező joggal bírna bármilyen további, a bizottság létrejötte utáni magyarországi idősképzést illetően. A központi – elsősorban a máltai modellhez hasonló – gyakorlatra elsősorban azért volna szükség, mert a nemzetközi trendek ismeretének hiánya, a pszichológia és a pedagógiai alapok hiányosságai, az oktatott terület munkaerő-piaci hasznának nem pontos ismerete oda vezethet, hogy az idősképzés területe olyan, elsősorban gyors és közvetlen hasznot kereső dilettánsok kezébe kerül, akik nem tudják megvalósítani az idősképzés legfontosabb két feladatát: a munkaerőpiacon tartást, illetve az aktív idős kor megvalósítását.³⁸

JEGYZETEK

¹ A gerontoeducáció speciális része az is, hogy az idősek (mint idősek) szervezett formában átadják élet- vagy szakmai tapasztalataikat a fiatalabbaknak. Itt azonban nagyon fontos a „mint idősek” kifejezés pontos megértése, hiszen az oktatási-nevelési folyamatokban elsősorban azon oktatási-kommunikációs szituációk száma és aránya, amikor idősebb tanít fiatalot. Természetesen ebből a széles halmazból kizárólag az tartozik a gerontoeducációba, amikor az idős mint idős oktat, azaz a korából fakadó plusztudást, ismeretet, tapasztalatokat adja át a fiatalabbaknak, a korszakok közötti különbséget hangsúlyozó oktatási keretek között. (Azaz: nem része a gerontoeducációnak az ötvenéves gépjárműoktató munkája,

Jászberényi József – Az idősktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

amint egy hagyományos KRESZ-tanfolyam keretében a húszéveseket tanítja, de része a gerontoeducációnak az, ha létrejön az idős gépjárműoktatók által egy szövetkezet, amely azt vállalja, hogy az idősebb, tapasztaltabb gépjárműoktatók sokéves gyakorlattal átadják tudásukat a fiatal vagy velük egykorú tanulóknak.)

- ² Fontos kiemelni, hogy az AIUTA nem valamiféle felső szerve a harmadik kor egyetemének, sokkal inkább az mondható el, hogy a Harmadik Kor Egyeteme-hálózat angol központú, hiszen az angol rendszer, pontosabban az 1981-ben indult, cambridge-i időskori egyetem hatására, s ezzel szoros kapcsolatban alakultak ki a világon ilyen kezdeményezések. Az AIUTA ma már elsősorban a kiváló konferenciáival emelkedik ki.
- ³ 1979-re a toulouse-i képzési modellt már 60 francia campus vette át, és több mint 2000 hallgatója volt ezeknek a képzéseknek (Marvin Formosa: *Renewing universities of the third age: challenges and visions for the future*. In *Recerca, Revista de Pensament i Anàlisi*, www.raco.cat/index.php/RecercaPensamentAnalisi/article/viewFile/183154/235850, 4. oldal. (Letöltés: 2011. augusztus 8.))
- ⁴ A szakirodalom a „harmadik kor” kifejezés kitalálását általában az ő nevéhez kapcsolja.
- ⁵ Az U3A angol rendszerének kialakulását magyarul lásd Görög Zsófia: *Önkéntes Nyugdíjasok Egyetemei, a U3A működése*. A két modell különbségét jól összefoglalja: http://bathurst.u3anet.org.au/?page_id=389 (Letöltés: 2011. július 27.); illetve Richard Swindell–Jane Thompson: *An International Perspective of the University of the Third Age*. 1995. <http://worldu3a.org/resources/u3a-worldwide.htm> (Letöltés: 2011. augusztus 5.) Az angliai kialakulásról lásd még Groombridge professzor részletes írását: *History of U3A – The U3A Story*. 1993. www.milford-u3a.org.uk/about/history.php (Letöltés: 2011. augusztus 5.)
- ⁶ Jászberényi József: *Az aktív időskor lehetőségei Magyarországon. Bevezetés a gerontoandragógiába*. Jaffa, 2009, 71. o.
- ⁷ Az összefoglalóhoz remek forrásként kínálkozik az U3A hivatalos honlapjának folyamatosan újuló „Coast to coast” (egyik parttól a másikig) rovata, illetve az U3A-képzőhelyek honlapcímeinek listáját tartalmazó www.u3a.org.uk/local-u3a-website-list.html oldal.
- ⁸ Érdekességként említem meg, hogy a Londonban található egyik kerület (Barnet) U3A-képzőhelye Hungarian Conversation (Magyar nyelvű társalgás) címmel kurzust hirdetett 2011-ben.
- ⁹ Pemmer Viktória Zita: *Generációk a nevelésben és az információs társadalomban*. Gerontoeducáció, 2011/2., 75. o.
- ¹⁰ Lásd pl. az essexi egyetem Health Studies-képzését: www.essex.ac.uk/coursefinder/CourseDetails.aspx?course=BSC+B905, avagy ugyanezt Staffordshire-ből: www.staffs.ac.uk/courses_and_study/courses/health-studies-tcm4234746.jsp (Letöltés: 2011. július 25.)

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

- ¹¹ A warwicki egyetemen pl. jelenleg tűzféle oktatási-nevelési masterképzés fut: Oktatás-értékelés; Üzleti és vállalkozási oktatás; Vallástudományi oktatás; Oktatás-kutatási módszerek; Vezetés és menedzsment; Dráma- és színházoktatás; Gyermek a társadalomban; Oktatási innováció; Matematikaoktatás.
- ¹² Ezen a ponton ismét nagyon fontos hangsúlyozni, hogy tanulmányomban kizárólag a gerontoandragógiai és a gerontoeducációs képzésekre koncentrálok. Gerontológiai képzés ugyanis nagyon sok helyen van az országban, de ezek egészen más célt szolgálnak. (Ezen képzések összegzését lásd Semsei Imre: *A gerontológia oktatása Magyarországon*. Előadás, 2010. november. www.mellearn.hu/events/6konf/prezentaciok/b/semsei_imre.pdf (Letöltés: 2011. augusztus 12.))
- ¹³ Szabados Lajos: *A gerontagógia jelentősége*. Kultúra és közösség, 1998/4–1999/1., 155–169. o.
- ¹⁴ Az egri főiskola Andragógiai és Művelődési Tanszékén tartott kurzusok között jelenleg is egy gerontoeducációs van, amely a Gerontológiai alapismeretek (Geronteducáció) címet viseli.
- ¹⁵ Szabó Lajos: *Gerontológiai ismeretek oktatása a szociális munkások képzésében*. 2010. http://odin.de-efk.hu/library/100506_gero.pdf (Letöltés: 2011. augusztus 9.)
- ¹⁶ Urfi Péter: *Az idősödés lélektana. Mit akar már megint az öreg?* Magyar Narancs, 2009. július 16., Melléklet, V.
- ¹⁷ www.idostanulas.eoldal.hu/ (Letöltés: 2011. augusztus 8.)
- ¹⁸ A program születéséről lásd Szabóné Susa Ágnes és Kiss Gábor összefoglaló írását: www.bmknet.hu/images/silvernet/tortenet_kattints_ra_nagyi.pdf (Letöltés: 2009. július 23.)
- ¹⁹ „Az egyedülálló oktatási programot az Európai Bizottság ePractice kezdeményezése a 2007. decemberi lisszaboni miniszteri tanácskozáson, a hazánkat egyedül képviselő e-befogadási oktatási programként a legjobb nemzetközi gyakorlatok közé sorolta, és feljogosította az európai „Légy az információs társadalom részese!” e-befogadási program hivatalos logójának használatára. A képzést, annak jelentősége és újító jellege miatt az EU elektronikus társadalmi befogadást segítő kezdeményezéseinek legjobb gyakorlatait bemutató ePractice.eu weboldalán „Editor's choice” szerkesztői ajánlással emelték ki 2008-ban. Ezt követően 2009-ben az Access-IT 2009 nemzetközi megmérettetés oktatási kategóriájában is a legjobb gyakorlatok közé választották. Több év hazai e-Inclusion országjelentésében és számos tanulmányban is hivatkozási pontként említik, valamint a magyar kormányzati portál a E-közigazgatási Tudásportál Bevált gyakorlatok projektjei közé is beválasztották a Miniszterelnöki Hivatal ajánlása alapján. 2010-ben az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó magyar stratégia elfogadásának 5. évfordulójára a Tempus Közalapítvány – az Európai Bizottság támogatásával – „Hálózati tanulásért” díjat hozott létre olyan Magyarországon aktívan és ered-

Jászberényi József – Az idősoktatás Nagy-Britanniában és Magyarországon

ményesen működő, az egész életen át tartó tanulással kapcsolatos hálózatok támogatására, amelyek más hazai kezdeményezések számára is példaértékűek lehetnek.”
www.bmknet.hu/component/content/article/41-nagyi/84779-kattints-ra-nagyi-nemzetkozi-oktatasi-halozat (Letöltés: 2011. augusztus 8.)

²⁰ Ezzel együtt létrehozták az Interneterő Idősek Kárpát-medencei Hálózatát, Silvernet néven.

²¹ http://www.bmknet.hu/images/silvernet/tanulmany_kattints_ra_nagyi.pdf (Letöltés ideje: 2009. július 23.)

²² Jászberényi József: *Generációs problémák*. In: „A nap s az emberiség s a történelem keletről nyugatra tart”. (Magyarország a napnyugati civilizációban), Jaffa, 2009, 187. o. Jellemző példa, hogy az USA-ban már 2000 táján gyakori téma volt az idősök internethasználatára, és az a törekvés, hogy speciálisan őket kiszolgáló oldalak szülessenek. Nem is meglepő ez, hiszen 2000-ben már a 65+os generáció 13%-a használta az USA-ban rendszeresen az internetet (lásd pl. Deborah J. Clark–Alice S. Demi: *Surfing for Seniors*. Family Focus, March 2001, 18–20. o.)

²³ Kaczor Anna: *Az ötven felettiek nyelvtanulási motivációi és lehetőségei Magyarországon*. Gerontoeducáció, 2011/1., 45. o. www.zskf.hu/uploaded/2011/KMI/K/Gero1.pdf (Letöltés: 2011. augusztus 9.)

²⁴ Lásd erről bővebben: Jászberényi József: *Nem beszélünk nyelveket*. Korhatár magazin, 2011/1., 41. o.

²⁵ Kaczor, i. m. 50. o.

²⁶ Láng Beatrix gerontoandragógia szakirányos hallgató (ZSKF) gyűjtése. Itt jelzem, hogy Kaczor Anna tanulmánya egy kicsivel nagyobb példasort (Kaczor, i. m. 51. o.) említ, de ezek közül nem mindegyik működött, avagy az oldaluk nem volt elérhető 2011 tavaszán.

²⁷ Kaczor Anna tanulmánya (Kaczor, i. m. 64–65. o.) felveti az 50+-os nyelviskola és egy ilyen nyelviskola-hálózat kérdését – mindkettőt csak üdvözölni lehet.

²⁸ Gelencsér Katalin: *Az idősoktatás művelődése és közösségi formái Magyarországon*. KultúrPont Stratégiai Tervezési Füzetek sorozat, 28. o.

²⁹ Uo. 33–34. o.

³⁰ Tavaly jött létre a Facebookon a Nyugdíjasok, idősök a Facebookon nevű közösség <http://hu-hu.facebook.com/nyugdijasok#!/nyugdijasok?sk=wall>. Még kevés taggal, de elindult ugyanott az Idősök védelme, idősök biztonsága oldal is www.facebook.com/pages/K%C3%A9k-Duna-Id%C5%91sek-Otthona/156128837780377#!/profile.php?id=100002122773909 Ezekkel együtt több mint egy tucat idősotthon profilja is jelen van ezen a közösségi oldalon.

³¹ A projektről lásd bővebben: www.global-generation.org/ug/ (Letöltés: 2011. augusztus 10.)

³² Teljes leírása: www.uni-miskolc.hu/system/file.php?file_id=884 (Letöltés: 2011. augusztus 10.) Megjegyzendő, hogy Miskolcon azért is igazgatási és jogi jellegű az ilyen

Polgári Szemle · 7. évfolyam 5–6. szám

képzés, mert sem Andragógia BA, sem Andragógia MA képzésük nincsen.

- ³³ A területről lásd bővebben Lukács Szilvia: *A tanatológia és az andragógia kapcsolata*. Gerontoeducáció, 2011/1., 70–86. o.
- ³⁴ Dolgozatom nem említi bővebben a Szent István Egyetem gyulai Egészségtudományi és Környezet-egészségügyi Intézetében zajló Idősek Akadémiája képzést, amely 2002 óta működik. Itt tanfolyami szerkezetben tanul egy-két tucat nyugdíjas, tehát a részletezésre a kis létszám miatt nem került sor.
- ³⁵ Erre példa lehet a nyíregyházi Idősek Akadémiája www.nyiregyhazinaplo.hu/index.php/helyi-hirek/8722-idsek-akademiaja (Letöltés: 2011. augusztus 11.)
- ³⁶ A szlovák példát lásd Nyári egyetem szenioroknak Pozsonyban. www.hirek.sk/oktatas/20110812101754/Nyari-egyetem-szenioroknak-Pozsonyban.html (Letöltés: 2011. augusztus 12.). Érdekességként említem meg, hogy bár 2011 az EU-ban az Önkéntesség Éve volt, arról sem lehet olvasni, hogy magyar egyetemisták csoportosan segítettek volna az idősek életét. Sajátos, hogy ilyen példáért a „szomszédba” kell mennünk: a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem magyar szakos hallgatói 2010 karácsonyán szép példával jártak elő, amelyet csak követni kellene: *Magyar szakosok a rászorulókért*. <http://hunlit.lett.ubbcluj.ro/hu/hirek/magyar-szakosok-a-raszorulokert> (Letöltés: 2011. augusztus 13.)
- ³⁷ Az általam használt kifejezés a szociológusok körében erősen vitatott: elég, ha a marxi „lumpenproletár”-gyökerekre vagy Auletta (vö. Ken Auletta: *The underclass*. Overlook Press, Woodstock, NY, 1999.) négyes felosztására gondolok, hiszen náluk ez egy pejoratív jelző, és a devianciát is magába foglalja. Számomra az underclass – többek között Denis Gilbertet (vö. Dennis Gilbert: *The American Class Structure*. Wadsworth Publishing, New York, 1998.) követve – nem a deviancia egy sajátos körét jelenti, hanem leíró jelleggel azokat a felnőtteket, a „legalsó osztályt” jelöli, akik nem képesek anyagi önfenntartásra, s állami segélyrendszer hiányában az utcára kerülnének, vagy már ott is élnek a hajléktalanság különféle formáiban – a megalázottak és megszomorítottak világát.
- ³⁸ Ezt a kétfős célt Szabados Lajos így fogalmazza meg: „A legfőbb cél, hogy megfelelő egészségi állapotban, kellő szellemi frissességben ériék el az öregkort, és öregségükben kiteljesedett, elégedett, hasznos, aktív, sőt még alkotni is tudó tagjai lehessenek társadalmunknak.” (Szabados, i. m. 151. o.)

